Бр. 96. У Новом Саду, у уторак 1. (14.) маја 1912. Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потура.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

Лист српске народне радикалне странке.

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потура.

Издање „Рада“ дион. друштва у Руми.

Шта је ново?

Све више излази на видик предлог министра-председника Лукача о изборној реформи. И што више излази на видик, све се мање допада.

По начелима министра-председника, многи и многи, који је до сада био бирач, изгубио би право гласа. А то значи, да ово ново „изборно право“ у неком погледу одузима и од старога. Зато је ушло у предлог, да досадањи бирачи задржавају право гласа, јер се стара стечена права не могу одузимати. Али многи нови бирачи, који стажу, по министровом предлогу неће имати право гласа, а по старом закону имали би га.

* * *

Министров предлог има 16 фели бирача. Једни би били бирачи, што плаћају порезу; други што знају читати и писати; трећи што плаћају мање порезе, али су учили више школе. Кад се узме, да смо једна државица, много је да нас дође на 16 фели. А кад се узме, да нас има свакојаких, онда су нас могли поделити и у 100 и у 200 фели. Напослетку ако би се строго делило, изашло би, да је свако од нас друкчији. Али ко ће да подели сваког у феле? Кад је да се поштује закон, мора сваки да га поштује једнако; кад је да се иде у војску, мора сваки да иде пред комисију; кад је да се плаћа пореза, мора сваки да је плаћа. Ту не питају, колико је ко учио школа и зна ли читати и писати.

* * *

У предлогу министровом главна је разлика: колико је ко учио школа и колико ко плаћа порезе. Ко мање плаћа порезе, треба да има више школа; ко има мање школа, треба да плаћа више порезе. Дакле ко има мање школа, треба да има више новаца; ко има више новаца, не треба му школа.

Начело је: ко не зна читати и писати, тај је глупав за бирача. Али ако има 10 до 20 јутара земље, или плаћа 30 круна државне порезе, тај већ не мора знати читати и писати, тај има памети за бирача.

Јуст је казао: — На тој основи не можемо се погодити. Али се нада, да ће министар-председник доћи и са трећим па и са четвртим предлогом. И заиста, не може остати, да негде буде гласање јавно, а само негде тајно. И не може остати, да неки буду бирачи од 20 година, неки од 24, а неки од 30. Неки да буду бирачи кад имају 5 јутара земље, неки кад имају 10 јутара земље, а неки тек онда, кад имају 20 јутара земље. Те многе феле могу бити у много феле држава, а не у једној држави.

* * *

У бечкој „Новој Слободној Преси“ квашао је један чланак који говори о Јусту. Али су у тај чланак убачене некоје мисли, које су прилично узрујале политички свет. Тамо се каже: „У току идуће две године мора се догодити важна одлука, која ће бити значајна по судбину Европе. Ми треба да обновимо савез са Италијом. Нико не може знати, шта ће се догодити за две године, зато је потребно да доведемо у ред војску. Немачки сабор је за три сата свршио са законским предлогом о војсци“...

Ово је написано у вези са Јустом, јер Јуст и његова странка спречавају, да се донесе код нас нов војени закон. Јуст тражи: прво опште право гласа и тајно гласање, па тек нови сабор да решава о новом војеном закону.

И ових дана све јаче говоре о томе, да ће доиста донети у ствари војске само један привремени закон на годину дана. Да ова вест може бити истинита, сведочи то, што у овај мах не преговара са Јустом само министар председник Лукач, него и министар домобранства Хазаји. Види се, да није реч само о општем изборном праву, него и о војеном закону.

Дакле попушта! Оно о чему су говорили: не може бити и неће никад бити, постаје све већма — могуће, па и вероватно.

Талијанско-турски рат.

У Рим је стигао брзојавни извештај, да су талијански убојни бродови под заповедништвом адмирала Корсија заузели још четири турска острва у Јегејском Мору. Заузели су острво Карпатос (Скарпанто), Кашут (Касос), Илиаки (Епископи) и Нисирос. Турска војна посада се на сва четири острва предала без отпора Талијанима и искрцани талијански војници су их заробили као и грађанске власти. Талијани су на острвима истакли талијанске заставе, а заробљене Турке послали су у Италију. Извештај о томе изазвао је велико одушевљење широм Италије. Острва Нисирос и Илиаки леже између Родоса и Астипалеје, а Карпатос и Кашут између Родоса и Крита. Заузећем тих острва пресечен је Турцима сваки поморски саобраћај са Триполисом.

На острву Родосу Талијани се утврђују и гоне турску посаду, да је разоружају. Цариградски лист „Сабах“ признаје, да је турски валија над острвима пао у ропство Талијанима на острву Родосу. Заробљеници са Родоса стигли су у Казерту, где се налазе заробљеници из Триполитаније.

При вађењу мина из Дарданела две се мине распрсле и убиле су 14 људи.

Турци су у Смирни похватали око 50 талијанских бродара и радника као ратне заробљенике. Немачки велики посланик у Цариграду посредовао је код турске владе, да се ти Талијани, који нису ратовали, пусте на слободу. Турска ће влада свакако тој жељи и удовољити. — Турска влада је решила, да протера све Талијане из Цариграда, ако талијански ратни бродови нападну Дарданеле.

Народни збор за опће право гласа.

Удружени Срби и Словаци у Пивницама приређују сада у недељу, 6. (19.) маја у 3 сата после подне *народни збор у Пивницама*, на коме ће се узети становиште у корист опћем једнаком бирачком праву са тајним гласањем. Приређивачки одбор позвао је управу српске народне радикалне странке, да суделује на збору и изашље своје говорнике. — Српска народна радикална странка, као прва поборница опћег, изборног права са тајним гласањем у Угарској, с великом готовошћу одазвала се томе позиву и позива све своје једномишљенике из Пивница и околине, да дођу на збор у што већем броју.

Подрепашки обешењаклук.

На подрепашком циркусу у Чуругу донесена је и некаква одлука уз благослов Настићева друга из уредништва „Бранике“. Као што се види, браниковци иду под руку са подрепашима иако су писали пре осам дана, да су се подрепаши одрекли Српства. У тој одлуци између осталог траже од данашњег саборског одбора, да тужи радикалски саборски одбор. У том делу придружујемо се ми одлуци чурушког збора. Само напред — пред суд, као што је др. Жарко Миладиновић поносно довикнуо у сабору: На суду вас чекамо господо! Бујрум — само не оклевајте, него што пре изнесите ствар пред суд, да вам и суд удари на чело клеветнички жиг! Али последња тачка подрепашке одлуке је врхунац неваљалства и обешењаклука. Ниједном речју не осуђују синодални штатут, против кога се дигао народ. По њиховом мишљењу протести црквених општина су кортешко средство. Јесте ли чули чурушки скупштинари? Ваш протест подрепаши називају кортешким средством! Од калуђерских измећара немате се чему ни надати. Али подрепаши се праве мудри, па веле да само српски народни сабор има права да протестује. А како ће да протестује, кад су подрепашке госе: влада и патријарх закључали саборска врата, па не дају му, да се састане! Подрепаши пак не траже сазив сабора. Дакле има права да протестује сабор, коме су запушили уста, а не даду општинама да протестују, које могу. Подрепашки обешењаклук је и сувише провидан, па и одвратан. Народ је сит обешењаклука подрепашких и браниковачких швиндлера. Неће он тим путем и на тај лепак.

Избори изборника за епархијску скупштину бачку.

Јављају нам из *Госпођинаца*, да је тамошња црквена скупштина у седници својој, одржаној сада у недељу, са огромном већином гласова изабрала за изборнике епархијских скупштинара саме *радикале*. Живели наши свесни Госпођинчани!

*

Пишу нам из *Стапара*: Јављамо вам, да је наша црквена скупштина у седници својој, одржаној 22. априла (5. маја), једногласно изабрала 11 изборника, који ће бирати епархијске скупштинаре, саме одлучне *радикале*. Живели наши честити Стапарци!

*

Пишу нам из *Пироша*: У недељу 29. априла (2. маја) одржана је скупштина наше црквене опћине, која је изабрала за изборнике епархијских скупштинара Мату Милорадова и Љубомира Веселинова, оба човек-радикала. — Живели наши свесни Пирошани!

У одбрану српске народне црквене автономије.

Пишу нам из *Госпођинаца*: Јављам вам, да је и наша црквена опћина у својој скупштинској седници, одржаној 29. априла (12. маја) *једногласно* решила, да се придружи протесту новосадске црквене опћине против синодског штатута.

*

До сада је против синодског штатута протестовао велики митрополијски народни збор у Новом Саду, народни зборови у Вел. Кикинди, Перлезу, Куману, Будимпешти и Бану (Барања) архидијецезална епарх. скупштина, клуб срп. радикалне организације у Будимпешти и 163 црквене опћине. У архидијецези су протестовале 42, у вршачкој епархији 47, у бачкој 33, у темишварској 26, у будимској 8, у пакрачкој 3 и у горњокарловачкој епархији 4 опћине.

Чудне „аспирације“.

На загребачком свеучилишту спрема се нова катедра, са које ће се предавати албански језик. Ова ствар, разуме се, изгледа невина и сасвим обична. Али су чудне „аспирације“, које изазивају потребу те катедре. Дознајемо са најпоузданије стране, да је већ послат један редовни професор да изучава ал-

бански језик. А са исте стране довијајемо, да се то чини „обзиром на аспирације наше државе на Новопазарски Санџак“ и „да би наши официри имали где да науче језик, који ће им бити потребан“.

Подрепашки циркус у Чуругу.

Пишу нам из *Чуруга*: Е баш хвала новосадским подрепашима, што нам јуче бесплатно приредише мало циркуса. Тако чега ми Чуружани нисмо никад видели, па још забадава! А јуче богме имало се шта и видети. Заиста није нам бадава говорио наш истерани кнез, да само дођемо, имаћемо шта видети и чути, а он је човек баш доста видео света и свакојака чуда, кад је путовао о општинском и ритском трошку.

Кад се отуд од станице указао наш истерани кнез са циркусанерима, које је он са своја четири пријатеља дочекао, ми са пијаца површесмо да видимо и то чудо. Већина их је дошла са стране, кажу из Новог Сада, те их не познајемо, али смо одмах познали оне из Жабља и из Ђурђева. Из Жабља је са циркусом дошао бирташ Сарајлија са још три своја колеге, са бирташем Васом Кубуром, бирташем Симом Невољом (Божиним) и бившим бирташем и свирцем Миком Бурекарем. Из Ђурђева била су већ одабранија господа. Ту је био кнез, па ешкут, па „рушњачки“ учитељ Радосав и још њих пет, шест. Ови су ишли ситно поигравајући, како их је још код куће научио њихов „танцмајстор“, хоћу рећи — натарош. Ал' то све још није било ништа. Него кад се почео циркус, е онда да вам је било стати па гледати.

Прво се показивао неки са главом као мерицом, а трбувом као аков. О људи, где га нађоше! Свет разрогачио очи, па само пита: Бог га видео, а како тај иде? Где су му ноге? Неки кажу: Тај и не иде, него га носе. А други опет: Не носе га, већ се котрља. — И тешко да ови други немају право. Па кад је тај почео да кречи, па све неке страшне, необичне речи, е беда га снашла, морали смо да отерамо редуше да нам посклањају децу, да их не снађе каква напаст. Највише је хвалио калуђере и, судећи по томе, биће да је то Цока Тапавица. Само нас је онда наш истерани кнез преварио, јер овај није имао камилавку на глави. Калуђерски реп можда је и имао, па га сакрио под капут, јер кажу, да он без калуђерског репа не миче се никуд. Боже 'прости, поштује га и милује као бројанице.

Тек се то чудовиште издерало, а указа се други: „киша-човек“. О, што тај испљува оне око себе, то је за приповест. Откуда му само толика пљувачка! Измичу они око њега и бришу се, али ништа не помаже. Из њега само сипа ли пљувачка, сипа; читав пљусак. Као да му је злогласни Јота Грујић оставио у наследство и аманет сву пљувачку, што је није могао за свога живота да испљује на Србинове светиње. Кажу, да је то неки Муладин, што издаје Српство.

После њега показивао нам се неки попа. Налик је на нашег Вакулу, само је старији и уме здраво смешно да приказива. Кажу, да је то поп Панта из Петровог Села. Неки здраво шаљив човек: о Ускрсу иде да полива жене, па дође кући сам покиснут; а има, кажу, још много таких смешно жалосних пригодица из његова бурна живота. Тешко би их било и доколном човеку све побројити.

Затим се показивао неки „дете — човек“. Сад не знамо, зашто га тако називају. Баш је добро нађикао и опупавио, па ће бити да је дете по — памети. Или га за то тако називају, што је мутав. Сад како му било, имало се и ту шта гледати, само не верујемо, да тај, као што говоре, учи децу тамо у вароши у гимназији. Где би то било и зар, наопако, да такав учи српску дечицу?! Још се показивао и Кржуља из Новог Сада и наш Јанко, што је досад писао у „Бранику“ тамо у Новом Саду, а сад иде, кажу, у Сарајево, да буде код владе у служби. Кржуљу смо често виђали по вашари, а нашег Јанка по бирцузи, па нам баш нису били тако занимиви као они други. За Јанка смо слушали, да се прославио само у Сегедину, кад је пред Мађарима бедио Србе да раде против државе и државних закона. А сад нас је једино то изненадило, што је наш Јанко био — трезан.

После тога се свршио циркус. Можемо рећи, да смо се баш добро провели. О, што ти знају да приказују, то више нема. Па тек да лажу, у томе су заиста ненадмашни мајстори; све везу. Шта су ови наши „домишљани“ према њима! Волимо, што смо бар и у томе видели мајсторе. Још да нас наш истерани кнез није преварио, па да је, као што је говорио, са циркусанерима дошао и неки њихов друг Лаза Манојловић на автомобилу. То бисмо тек волели! Да смо бар упознали подрепаше са сваке стране. Баш штета што није дошао и тај подрепашки друг Манојловић, али кажу, залупила се врата од Матичине касе, па му пригнечила прсте, те није могао. Ал' ништа. Добро је било и овако. Хвала им и овако су баш здраво лепо показали шта знају и уму — и ко их је са подрепашима!

Књига грофа Штернберга.

Гроф Адалберт Штернберг, познати чешки особењак издао је књигу, у којој има доста занимљивости. Сравњујући Беч и Берлин тврди, да је Беч заостао за Берлином у свему. Цар Вељем развија свуда сјај, а цар и краљ Фрања Јосиф живи врло штедљиво као какав грађанин. Престолонаследников брак са грофицом Котековом потпуно је законит. Његова заклетва, којом се одрекао у име своје деце права на престо, не вреди, јер то није државни закон. Грофица Котекова је законита жена, па према томе је надвојвоткиња. Престолонаследникова заклетва није поништила законита права његове деце.

Време.

Јуче је и код нас, као у многим крајевима у Угарској, била јака запара и жега, као да смо усред лета. Синоћ је пак било мало олује, а пред зору киша, те се ваздух прилично расхладио. — У Араду и околини, као и у околини Нађтапољчања било је јуче леда, који је много штете нанео воћњацима, а доста је шкодио и усевима. — У Будимпешти и околини била је јака бура, а затим силан пљусак. — Из Рима јављају, да у читавој Италији већ од неколико дана влада велика топлота, која понегде досиже и 35 степени Целзијевих. — У Француској је такође јака жега, на понеким местима је чак и 40 степени Целзијевих. — Међутим из Петрограда јављају, да је у Русији још право зимње време. На више места пада снег, хладноћа је 6 степени Целз. испод тачке смрзавања, а на смоленској железничкој прузи засуо је снег један железнички воз.

Кратке вести.

— У недељу је у Софији одржан народни збор, на ком се расправљало о критичком положају Бугара у Македонији. Донесена је резолуција, да се позове бугарска влада да поради свима средствима, да се изврши 23 члан Берлинског Уговора, октројисање автономије у Македонији.

— Турски сенат је изгласао законски нацрт о привременој примени царинских такса од сто на сто на талијанску робу, изузевши на сумпор.

— Данас се навршује 25 година откако је у српској војсци установљена прва коњичка батерија. Данас их има две, а обе су у Ћуприји, где ће данашњи дан прославити као дан своје установе.

СВОЈ СВОМЕ!

Српска корпарска задруга у Десци (Deszk, Torontál vm) има преко 2000 комада готових кошарева разне величине. Еспап је прве врсте, јер су задругари већином сами радили од најбољег пруће црвеног и белог. Кошареви су удешени за кукуруз и грожђе. По жељи поштованих купаца прима и наруџбине према мустри, која им се покаже. Пошто се еспап у великом броју сваки дан израђује, то га увек има задоста, а при великим поруџбинама удружује се са мањим задругама и појединцима, који се тим послом баве. Особито се препоручујемо браћи земљорадничким задругарима. Цене су врло умерене.

Јездимир Јанчикин
деловођа.

Цветко Адамов
председник.

Брзојави „Застави“.

Стигли 14. маја.

Велика непогода.

Будимпешта. Циклон је у местима Балвањошу, Машољи и Бађањифалву починио грозну пустош. Ни једна кућа није остала неповређена. Три особе су погинуле, а врло многе рањене. У Балвањошфалви од 350 кућа разорено је потпуно 330. Велики жупан Бетлен отишао је на лице места са војничким ватрогасним одељењем и одмах је отпочело спасавање. До сада је нађено четворо мртвих и врло много рањених и оближња села Чабањфалу, Бавори леже највећим делом у рушевинама.

Талијанско-турски рат.

Смирна. Италијани су посели острва Лерос, Калимос.

Цариград. Код Дерне су Турци и Арапи напали две компаније италијанске, ови су имали 16 мртвих. Вођа миридатски Бибдора паша јавља да су престали немири у миридитској области.

Цариград. 50 италијанских официра који су у Смирни били заробљени као ратни заробљеници, пуштени су опет на слободу.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

Своју ново модерно уређену
КРОЈАЧКУ РАДЊУ
која постоји у **Митровици на житној пијаци,** препоручујем штованом грађанству из места и околине, молећи, да ме, својим наруџбинама што обилније почаствовати изволи 587 5-10

Јован Врнка
КРОЈАЧ, Митровица (Срем)

ПОЗИВ НА МАЈАЛЕС!

који ће се одржати на *Спасов дан* на Клиси. За добра јела и пића збринуто је и молим за што многобројну посету, препоручујући се поштованој публици

С поштовањем **Јован Исаковић**
728 1—1 гостионичар.

Требам 2 добра опанчарска радника, плата 32 фил. од пара. Ђонови од варге, место стално.

Коста Неранчић
712 1 3 *Ада (Бачка.)*

ЗА СВОЈУ лицедерску и воскарску РАДЊУ — — требам — —
I МОМКА и ШЕГРТА
ступање одмах 727 1 2
Петар Ршић, Ср. Карловци.

ТАМБУРАШИ! ТРАЖИ се тамбурашко друштво које би недељом и свецем свирало у колу, у месту у којем имаде 10.000 становника. Зарада добра и стална, обратити се на: 725 1-3
Васу Старчевог, гостионичара
МОКРИН, torontal v. m.

Галантеријска, кратке беле и плетене робе трговина
СИМЕ СТАНКОВИЋА
У МИТРОВИЦИ
потребује **млађег помоћника.** Првенство имају они, који су вични сем српског, немачком и мађарском језику. 715 1—3

НОВООТВОРЕНА МЕШОВИТА ТРГОВИНА
СТЕВАНА МИЈАТОВОГ
У КАЋУ потребује млађег **ПОМОЋНИКА** који сем српског језика, говори немачки мађарски. Шпецерајисте имају првенство. — У радњу ступити може одмах. 716 1—3

KAVANA COMMERCIO
FIUME.
Тражи добар ТАМБУРАШКИ ЗБОР са ПЕТ особа по могућству да буду ДВЕ ЖЕНСКЕ и ТРИ МУШКА, плата стална као и купљење од гостију. Свирање је сваки дан Уговор за годину дана. Понуде ваља слати на
Caffe Commercio Fiume
726 1—2

СРПСКА
МАНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА
У СР. КАРЛОВЦИМА
потребује једног вештог старијег
МАШИНИСТУ
Првенство имају Срби православне вере. 705 2—3

КУЋА **У НОВОМ САДУ, Мађарска улица бр. 69|71**, у којој имаде 6 соба, предсобље, веранда, купатило, енглески клозет, штала и велика башта, **продаје се** из слободне руке, а евентуално од 1. августа т. г. и под кирију издаје се. Упитати у истој кући, Magyar utcza 69|71 sz. 639 2—2

44 КОМАДА
ДЕБЕЛИХ БРАВАЦА
три године старих од свог домаслука продаје: 629 2—3
Тривун Јефтић,
Платичево код **Руме** (срем.)
За товарење свиња постоји железничка станица у месту.

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.